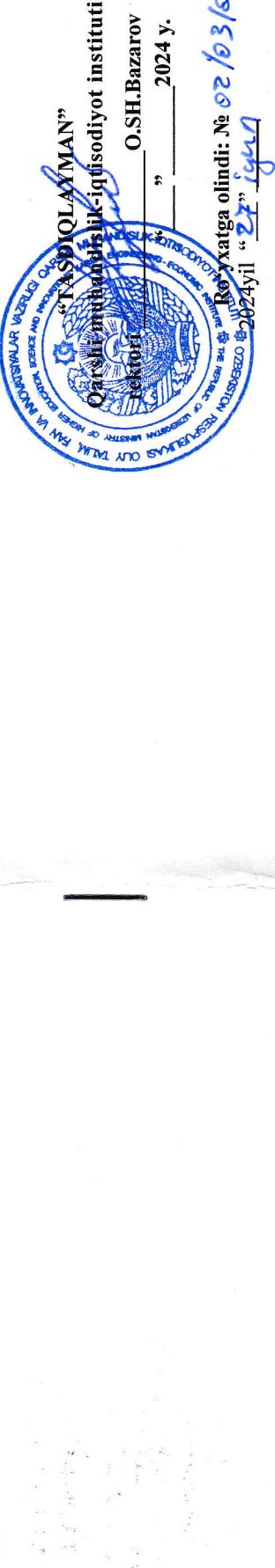

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

GELIOQURLIMALAR

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 300 000 – Ishlab chiqarish texnik soha
Ta'lim sohasi: 310 000 – Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi: 60711000 – Muqobil energiya mambahari
(Quyosh va sharmol energetikasi)

Qarshi-2024 y.

				3-mavzu. Quyosh asosiy energiya manbai.. Quyoshning tuzilishi. Energiya tanqisligi.
				4-mavzu. Quyosh energiyasidan foydalanish tadqiqotlarini keng ko'linda olib borish.
				5-mavzu. Atrof muxitini ifloslanishga organik yоqlig'ilar ta'siri.
				6-Mavzu. Quyosh radiatsiyasi To'g'ri, sochilgan, qaytgan va yig'indi radiatsiya
				7-mavzu. Aktinometriya 2-modul. Quyosh energiyasidan elektr va issiqlik energiyasi ishlab chiqarish.
				8-mavzu. Quyosh nurlanish energiyasini fotoelektr o'zgartiruvchilar.
				9-mavzu. Quyosh fotoelektr tizimlar 10-mavzu. Quyosh nurlanish energiyani issiqlik energiyaga o'zgartirish.
				11-mavzu. Past temperaturali quyosh issiqlik qurilmalari.Quyosh issiqlik ta'minoti tizimlari 12-mavzu. Yuqori temperaturali quyosh qurilmalari.
				Quyosh energiya konsentratorlari parabolalik konsentratorli kollektor, parabolalik hajmiy konsentrator quyoshni kuzatmaydigan tankibiy konsentratorlar.
				13-mavzu. Quyosh uchoqlari, quyosh elektr transiyalari.
				3-modul. Past patensial quyosh qurilmalari.
				14-mavzu. Quyosh quritichchisi, quyosh issiixonalar.
				15-mavzu. Quyosh suv chuchitgichlari, quyosh sovutgich qurilmalari.
				16-mavzu. Issiixonalarning issiqlik ta'minotida muqobil energiya manbalaridan foydalanish gibrid qurilmalari.
				17-mavzu. Issiixonarning issiqlik ta'minoti rejimini o'rjanish, geotermal energiya resurslarni tizimga yo'naltinish.
				18-mavzu. Piroliz qurilmalari asosida quyosh issiixonalarini isitish tizimining takomillashtirilgan issiqlik sxemalarini o'rjanish.
				19-mavzu. Uylarni issiqlik ta'minoti tizimida gilioqurilmalardan foydalanish.
				20-mavzu. Isitish va issiqlik surʼatini tizimlari.
				21-mavzu. Quyosh energiyasini akkumulyatsiyalovchi qurilmalmalar.
				22-mavzu. Issiqlik akkumulatori, kimyoiy issiqlik akkumulatorlar.
				4-modul. Quyosh energetik qurilmalarning ekologik va iqtisodiy samarsi. Istiqboldagi muammolar va yechimlar.
				23-mavzu. Gelioqurilmalaridan foydalanishdagi ekologik afzalliklar. Energetikada ekologik muammolar. Ekologik muammolarni bartaraf etish choralar.

Fan (modul) kodi GQ3506	O'quv yili 2024-2025	Semestr 5-6	ECTS krediti 4-4	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad- Dastur 5312400- Muqobil energiya manbalari bakalavr tayyorlash “O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lif standarti va malaka talablarini mazmuni va saviyasingning majburiy minimumiga bo'lgan talablaraga muvofiq tuzilgan. Ta'lif maqsadi darr bilan, ijtimoiy hayot bilan uziyiv bog'liq. Ijtimoiy hayotdagi tub burilishlar, fanning intensiv rivojanishi, ta'lif modernizatsiyasi, yangi didaktik imkoniyatlar, insонparvarlashtirish shubhasiz ta'lif maqsadini ham tubdan o'zgartirdi. Ta'lif maqsadining tubdan o'zgarishi ta'lif mazmunda o'z ifodasini topadi. Fanning o'qitishidan maqsad-mutaxassislikning maxsus fanlarini o'rjanish va chuqur egallash, gelioqurilmalar haqidagi bilmlarni mukammal egallash va olinigan bilimlarni amaliyotda qo'llash borasida ta'lif standartida talab qilingan ko'nigmalarini ta'minlashdi. Fanning vazifasi- gelioqurilmalarning turlari, ulardan foydalanish, qurilmalarning tuzilishi, ishlash prinsiplari, quyosh energetikasidan foydalanish yo'nalishlarining amaliy asoslari, past potensiali energiya manbalari, gelioqurilmalardan olingan energiyani ishlash, zaxiralash (akkumulyatsiya qilish), gelioqurilmalarni ishlash, muqobil va ana'naviy energiya mabalalarini birgalikda ishlash, gelioqurilmalarni istiqbollari, gelioqurilmalar haqidagi ma'lumot va bilimlarni talabalariga yetkazish.
				II. Asosiy nazar qism (ma'ruza mashg'ulotlari)
				III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:
				1-modul. Kirish. Jamiyat hayotida va rivojanishida energetikaning o'mi.Tiklanuvchi va tiklanmaydigan energetika resurslari
				1-mavzu. Kirish. Gelioqurilmalar fanini maqsadi va vazifalari.
				2-mavzu. Tiklanuvchi va tiklanmaydigan energetika resurslari

<p>24-mavzu.Ekologik muammolarni bartaraf etishda</p> <p>geliqurilmalardan foydalanishning afzalliklari.</p> <p>25-mavzu.Quyosh energetik qurilmalari ishlaganda olinadigan iqtisodiy samara.</p> <p>26-mavzu.Quyosh energiyasidan elektr energiya ishlab chiqarishda va quyosh energiyasidan issiqlik energiya ishlab chiqarilgandagi iqtisodiy samara.</p> <p>27-mavzu.Quyosh energetik qurilmalarining muammolari va yechimlari.</p> <p>28-mavzu.Xalqato va O'zbekiston energetika agentligining ma'lumotlarining tafsilotiga ko'ra.</p> <p>29-mavzu.Quyosh energetikasi istiqbollari.</p> <p>30-mavzu.Dunyo olimlarining tadqiqotlari va tajribalari.</p> <p>III. Amaliy mashg'ulot bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsya etildi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Quyosh nurlanishining issiqlik fizikaviy xossalarni o'rganish. 2.To'g'ri, sochilgan, qaytgan va yig'indi radiatsiyalar hisobi. 3.Quyosh radiyatasiyasini o'lichash asboblarini tuzilishi va ishslash jarayonini o'rganish. 4.Quyosh radiyatasiyasini o'lichash asboblarini o'lichash xatoliklarini aniqlash. 5.Quyosh fotoelektr o'zgartiruvchillarda sodir bo'ladigan jarayonlarni hisoblash. 6.Yassi quyosh kollektorlarining hisobi. 7.Vakuumli quyosh kollektorlarining hisobi. 8.Quyosh suv isitgichida ishlataladigan matiryallarni o'rganish. 9.Uylarni issiqlik ta'minoti tizimida kechadigan jarayonlarni o'rganish. 10.Istish tizimlarining hisobi. 11.Issiq suv ta'minoti tizimlarining hisobi 12.Fotoelektrik batareyalar hisobi. 13.Fotoelektr batareya tayyorlashga foydalaniadigan materiallarni o'rganish. 14.Quyosh issiqxonalarida kechadigan jarayonlarni hisoblash. 15.Quyosh quritqichlarida kechadigan jarayonlarni hisoblash. 16.Issiqxonarning issiqlik ta'minoti rejimini o'rganish 17.Issiqxonarning issiqlik ta'minoti rejimini hisobi 18.Piroliq qurilmalari asosida quyosh issiqxonalarini isitish tizimining o'rganish 19.Quyosh energiyasini akkumulyatsiyalovchi qurilmalarni o'rganish. 20.Quyosh energiyasini akkumulyatsiyalovchi qurilmalarning hisobi. 21.Yuqori temperaturali quyosh qurilmalarni o'rganish. 22.Paraboloid va parabolosif lindrik konsentratordarlarining hisobi 23.Quyosh pechlarida kechadigan jarayonlarni hisoblash. 24.Quyosh suv chuchutqichining ish prinsipini o'rganish. 25.Quyosh havo qizdirgichida kechadigan jarayonlarni hisoblash
<p>26.Quyosh havo qizdirgichida kechadigan jarayonlarni hisoblash</p> <p>27.Kombinatsiyalashgan quyosh energetik qurilmalarining hisobi.</p> <p>28.Yassi reflektorli issiqlik akkumulatorli issiqlik ta'minoti tizimini tuzilishi va ish jarayonini o'rganish.</p> <p>29.Yassi reflektorli issiqlik akkumulatorli issiqlik ta'minoti tizimini hisobi</p> <p>30.Quyosh energetik qurilmalarining iqtisodiy samarasining hisobi.</p> <p>IV. Laboratoriya mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.</p> <p>O'quv rejasida laboratoriya mashg'ulotlari kiritilмаган va rejalastirilмаган.</p> <p>V. Kurs loyihasi (ishi)ni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.</p> <p>O'quv rejasida kurs loyihasi (ishi) kiritilмаган va rejalastirilмаган.</p> <p>VI. Mustaqil ta'llimi tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Quyosh energiyasidan elektr energiya ishlab chidariш. 2.Quyosh nurlanish energiyani issiqlik energiyaga o'zgartirish. 3.Yuqori temperaturali quyosh qurilmalar. 4.Past patensialli quyosh qurilmalar. 5.Gibrat energetik qurilmalarining tuzilishi, ishlashi va uning energetikada qo'llanilishi. 6.Issiqxonalarining issiqlik ta'minota geotermal va quyosh issiqligidan foydalanan qurilmalar. 7.Quyosh energiyasini akkumulyatsiyalovchi qurilmalmalar. 8.Kombinatsiyalashgan yoqiq'i – quyosh energiyasida ishlovchi qurilmalar. 9.Quyosh energetik qurilmalarining ekologik kamchiliklari. 10.Quyosh energetik qurilmalari ishlaganda olinadigan iqtisodiy samara. 11.Quyosh energetik qurilmalarining muammolari va yechimlari. 12.Quyosh energetikasi istiqbollari. 13.Quyosh nurlanishining issiqlik fizikaviy xossalarni o'rganish. 14.Quyosh radiyatasiyasini o'lichash asboblarini tuzilishi va ishlash jarayonini o'rganish. 15.Quyosh kollektortarining tuzilishi va ishlash jarayonini o'rganish. 16.Quyosh suv isitgichida ishlataladijan matryallar . 17.Fotoelektrik batareyalar. 18.Fotoelektrik batareya tayyorlashga foydalaniadigan materiallar. 19.Quyosh issiqxonasingning tuzilishi va ishlash jarayonini o'rganish. 20.Quyosh issiqxonasingning foydali hajmini hisoblash.

	<p>21. Avtanom istemolchilarni issiqlik va elektr istemoli yuklamasini hisoblash.</p> <p>22. Quyosh energiyasini akkumulyatsiyalovchi qurilmalar.</p> <p>23. Yuqori temperaturali quyosh qurilmalari.</p> <p>24. Quyosh meva sabzavot quritgichlari.</p> <p>25. Quyosh suv chuchugichlari.</p> <p>26. Quyosh energetik qurilmalarining muammolari va yechimlari.</p> <p>Mustaqil ta'limni tashkil etishda ushbu fanning xususiyatidan kelib chiqib, quyidagi shakklardan foydalаниш tavsisi etiladi va joriy nazorat sifatida baholanadi.</p>
1)	<p>1) Maузular bo'yicha konспект (referat, taqdimot) tayyorlash.</p> <p>Nazariy matriallarni puxta o'злаштиришга yordam beruvchi bunday usul o'quv materialiga diqqatini ko'proq jalb etishga yordam bradi. Talaba konsepti turli nazorat ishlariга tayyorgarlik ishlarni osonlaشتiradi va vaqtini tejaydi.</p> <p>2) O'qitish va nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimlari bilan ishlash.</p> <p>Olgan bilimlarini o'злаштиришлари, turli nazorat ishlariга tayyorgarlik ko'rishlari uchun tavsiya etilgan electron manbalari, innovatsion dars loyihasi namunalari, o'z-o'zini nazorat uchun test topshiriqlari va boshqalar.</p>
2)	<p>3) Fan bo'yicha qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash.</p> <p>Mustaqil o'рганиш uchun berilgan mayzular bo'yicha talabalar tavsiya etilgan asosiy adabiyotlardan tashqari qo'shimcha o'quv-ilmiy adabiyotlardan foydalanaдilar. Bunda rus va xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalaniш rag'batlaniriladi.</p> <p>4) Internet tarmog'idan foydalaniш.</p> <p>Fan mavzularini o'злаштириш, amaliy mashg'ulot va mustaqil ishlarni yozishda mavzu bo'yicha internet manbalarini topish, ular bilan ishlash nazorat turarining barchasida qo'shimcha reyting ballari bilan rag'batlaniriladi.</p>
3)	<p>5) Mavzuga oid masalalar, keys-stadilar va o'quv loyihalarini ishlab chiqish, shuning bilan birga ishtirok etish.</p> <p>6) Amaliyot turlariga asosan material yig'ish, amaliyotdagи mavjud muammolarning yechimini topish, hisobotlar tayyorlash.</p> <p>7) Ilmiy seminar va anjumanlarga tezis va maqolalar tayyorlash va ishtirok etish.</p> <p>8) Mayjud amaliy mashg'ulot ishlarni takomillashtirish, masofavyi (distansion) ta'lim asosida mashg'uoltarni tashkil etish bo'yicha metodik ko'rsatmalar tayyorlash va h.k.</p>

	<p>Yangi bilimlarni mustaqil o'рганиш, kerakli ma'lumotlarni izlash va ulami topish yo'llarini aniqlash. Internet tarmoqlaridan foydalaniш ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, ilmiy to'garak doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalaniш ilmiy maqola(tezis) va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarni chuqurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qibiliyatini rivojlantiradi. Vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot olib boruvchi o'qituvchi tomonidan, konspektlarni va mavzuni o'злаштиришни ma'riza darslarini olib boruvchi o'qituvchi tomonidan har darsda amalga oshiriladi.</p> <p>Mustaqil ishni tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatma va taysiyalar, keys-stadi, vaziyatlari masalalar to'plami ishlab chiqqladi. Ma'ruba mavzulari bo'yicha amaliy topshiriq, keys-stadilar yechish uslubi va mustaqil ishlash uchun vazifalar belgilanadi.</p>
3	<p>VII. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar).</p> <p>1. Fanni o'злаштириш natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gelioqurilmalarda issiqlik va elektr energiya ishlab chiqarish bilan boradigan jarayonlar va qurilmalar, ularni bilan boradigan jarayonlar haqida tasavvurga ega bo'lishi; • Gelioqurilmalarda issiqlik va elektr energiya ishlab chiqarish qurilmalarning turlarini bilishi va ulardan foydalaniш ko'nikmalariga ega bo'lishi; • Gelioqurilmalarda issiqlik va elektr energiya ishlab chiqarish qurilmalarning mayjud muammolarni o'рганиб, tahli qilish va mayjud muammolar bo'yicha dastlabki yechimlar qabul qilish malakasiga ega bo'lishi kerak. <p>2. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalari; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalari.
4	<p>5</p> <p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'злаштириб, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'reganilayotgan jarayonlar haqida</p>

	mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakkllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.	11.Аvezov Н.Р. Тепловая эффективность аккумулятора теплоты системы горячего водоснабжения. журнал Гелиотехника №2– 2006. – 67-71с. 12.Аллаев К.Р. Энергетика мира и Узбекистана. журнал «Проблемы энерго- и ресурсосбережения» № 1-2, –Ташкент. 2003.– 7-44 с. 13.Магомедов А.М. Возобновляемые источники энергии Лабораторный практикум. – Махачкала ИПС ДГУ.2005. 213с 14.Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии: Пособие для проведения лабораторного практикума. Сост. Хахалева Л.В.– Ульяновск. 2007-21с
--	--	--

6	Adabiyotlar. <i>Asosiy adabiyotlar</i>	6 1.Баскаков А.Л. Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии. Введение в сплесиантност.: учеб.пособие.– Екатеринбург.: УГТУ-УПИ.2004. 2.Елистратов В.В., Грилихес В.А., Аронова Е.С. Солнечные энергоустановки. Отсменка солнечного излучения: учеб. пособие – СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2008.–100с. 3.Баскаков А.П. Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии. учеб.пособие.Ч.1-2 – Екатеринбург: УГТУ-УПИ 2005. 4.Возобновляемая энергия, журнал, №4-М; «Интерсоларсентр»,2002 5.Захидов Р.А. Состояние и перспективы использования возобновляемых источников энергии в Узбекистане. Сборник трудов МНТК “Современное состояние и перспективы развития энергетики г.1.– Ташкент, 2011. 6.Muxammadirov M.M., Xidirov A.A., Djuraev K.S. «Noan’ anaviy va qayta tiklanuvchan energiya manbalari» –Toshkent, 2007.-111b. 7.Аvezov R.P., Oltov A.O. Солнечные системы отопления и горячего водоснабжения- Ташкент: фан.1988-228с 8.Бекман Г., Гили П. Тепловое аккумулирование энергии:Пер.с англ.- М.:Мир, 1987-272с. 9.Ахмедов Р.Б. Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии.- М.: О-во «Знание», 1988. 10.Тайдел Д., Уейр А. Возобновляемые источники энергии – М.:Энергоатомиздат,1990	7 Qarshi muhandislik-lqtisodiyot institute tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
		8 Fan/modul uchun ma'sul:	
		A.S.Dusyarov - “Muqobil energiya manbalari” kafedrasи dosenti, t.f.n.	